

Człowiek człowiekowi... Niszczenie polskiej inteligencji w latach 1939–1945. KL Mauthausen/Gusen

Człowiek człowiekowi... Niszczenie polskiej inteligencji w latach 1939–1945.

KL Mauthausen/Gusen

Skarbiec Wielki

18 września – 10 października 2009 r.

Organizatorzy: **Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (OPWiM) oraz Zamek Królewski w Warszawie**

Scenariusz: **Rada OPWiM we współpracy z pracownikami Muzeum Stutthof w Sztutowie, Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi i Klubem Byłych Więźniów Politycznych Obozu Koncentracyjnego Mauthausen-Gusen w Warszawie**

Ekspozycja *Człowiek człowiekowi... Niszczenie polskiej inteligencji w latach 1939 – 1945. KL Mauthausen/Gusen* nieprzypadkowo otwarto właśnie 17 września. W 2009 r. tego dnia minęło bowiem 70 lat, od kiedy w wyniku niemieckiego ostrzału płonął Zamek Królewski w Warszawie. Data ta pamiętna jest również ze względu na agresję sowiecką na Polskę, co wiąże się z podpisaniem 23 sierpnia 1939 r. tajnego protokołu do paktu Ribbentrop-Mołotow, ustalającego przebieg przez Polskę granicy strefy interesów Niemiec i Związku Sowieckiego. Eksterminacja polskich elit była wpisana zarówno w niemieckie, jak i sowieckie plany, a jedno i drugie zakładały wymazanie Polski z mapy Europy. Za Wehrmachtem posuwały się grupy operacyjne policji bezpieczeństwa, za Armią Czerwoną – grupy operacyjno-czekistowskie, utworzone rozkazem Berii z 15 września 1939 r. Do agresji na Polskę jako pretekstu Stalin użył *podanie pomocnej dłoni swym braciom – Ukraińcom i braciom – Białorusinom* (mieszkańcom RP) i wzięcie *pod ochronę (ich) życia i mienia ...* Na okupowanych ziemiach polskich rozpoczęły się aresztowania, egzekucje, wysiedlenia oraz deportacje, zarówno do niemieckich, jak i sowieckich łagrów.

Wbrew rozpowszechnianemu do dziś w Europie przekonaniu, iż przyczyną wybuchu II wojny światowej był brak dobrej woli ze strony Polski w spełnieniu „umiarkowanych” propozycji Niemiec (sprawa Wolnego Miasta Gdańska i eksterytorialnego „korytarza”), Hitler już 23 maja 1939 r. na naradzie z wyższymi dowódcami Wehrmachtu powiedział:

Nie chodzi nam o Gdańsk. Chodzi o rozszerzenie przestrzeni życiowej na Wschodzie i o zapewnienie wyżywienia, o rozwiązanie problemu bałtyckiego (...). Odpada zatem problem, czy Polskę oszczędzić i pozostaje decyzja: zaatakować Polskę przy pierwszej dogodnej sposobności (...). Powodzenie jest wówczas zapewnione, jeżeli Zachód pozostanie na uboczu.

Na wystawie pokazana została m.in. kopia dyrektywy nr 1 Hitlera z 31 sierpnia 1939 r. z ręcznie

wpisaną godziną napaści na Polskę w dniu 1 września. Zaprezentowano również unikatowe zdjęcia dotyczące wydarzeń związanych z planowanym już na 26 sierpnia 1939 r. atakiem na nasz kraj. Warto wspomnieć, że Gestapo w dniu 25 sierpnia otoczyło budynek Polskiego Gimnazjum w Kwidzynie (ówczesne Marienwerder) i aresztowało 171 osób: nauczycieli, personel i uczniów (143 osoby w wieku od 10 do 19 lat). Deportowano ich do więzień oraz obozów policyjnych i koncentracyjnych. Fakt ten został udokumentowany na zdjęciach wykonanych potajemnie przemyconym przez uczniów aparatem fotograficznym.

Główną część ekspozycji poświęcono utworzonemu 25 maja 1940 r. na terenie zaanektowanej Austrii obozowi Gusen, określanemu przez Niemców jako „Vernichtungslager für polnische Intelligenz” (obóz zagłady polskiej inteligencji). Wprowadzenie do całej ekspozycji stanowiła prezentacja dotycząca terroru na zajętych przez dwóch okupantów ziemiach polskich.

System i sposoby niszczenia człowieka, więźnia, który według nazistowskiej ideologii człowiekiem nie był – psychiczne i fizyczne jego upodlenie, pozbawianie człowieczeństwa i wreszcie śmierć, przedstawione zostały poprzez dokumenty niemieckie, ale głównie dzięki świadectwom samych więźniów – Polaków: ich relacjom, pamiętnikom, a także tajnej twórczości obozowej, rysunkom i wierszom. Składały się one na obraz codziennego życia więźnia, w którym dominowała przemoc, mordercza praca, a także strach i głód.

Oprac. Izabela Witkowska-Martynowicz

Wystawa czynna była w godzinach otwarcia Zamku: od **17** do **30 września** 2009 r.: **poniedziałek – sobota**, godz. **10.00 – 18.00**, **niedziela – 11.00 – 18.00**; od **1** do **10 października** 2009 r.: **wtorek – sobota**, godz. **10.00 – 16.00**, **niedziela – 11.00 – 16.00**. Wstęp na ekspozycję był **bezpłatny**.